

Õhukvaliteet rahvatervishoiu poliitikas

Aive Telling

Keskkonnatervishoiu poliitika juht
30.09.2026

SOTSIAALMINISTEERIUM

Õhusaaste on rahvatervise probleem

WHO käsitleb õhusaastet rahvatervise probleemina, kus tervisesektor peab võtma selle lahendamisel aktiivsema rolli.

5

PRIORITEETI

Viia õhukvaliteedi standardid WHO soovitustega kooskõlla.

Tugevdada tervisemõjude seiret ja terviseandmete kasutamist.

Suurendada tervishoiutöötajate ja tervisesektori pädevust.

Arvestada tervisemõjudega energia-, transpordi-, kliima- ja tööstuspoliitikas.

Kaitsta haavatavaid rühmi ning vähendada tervise ebavõrdsust.

Tervisesektori roll: **tõendada tervisemõju, jälgida kokkupuudet, kaitsta elanikkonda ja osaleda eri sektorite otsustes.**

WHO siht: 2040. aastaks poole vähem surmasid

INIMTEKKELISE ÕHUSAASTEGA SEOTUD
SUREMUS

50%

vähem kui 2015. aastal

**Eesmärk seab tervisekahju
vähendamise õhukvaliteedipoliitika
keskmesse.**

Vajalikud tegevused tuleb käivitada ja
poliitikakujundamisse integreerida hiljemalt
2030. aastaks.

2015

2030 •
tegevused

2040

Piirnormist piisab?

KESKKONNASEIRE

Kas õhukvaliteet vastab normidele?

TERVISEVAADE

Kui suur on tegelik kokkupuude ja sellest tulenev tervisekahju?

Täielik pilt ühendab keskkonnaseire ja tervisenäitajad:

HAIGUSKOORMUS

ENNEAEGNE SUREMUS

KAOTATUD TERVISEAASTAD

Rahvatervise kaitse on ühine otsus

Ühine vastutus

Inimesed, organisatsioonid, kogukonnad ja sektorid võtavad vastutuse rahvastiku tervise eest.

Kõrgetasemeline tervisekaitse

Iga otsus arvestab mõju rahvastiku tervisele ning väärtustab inimese tervist kõrgel tasemel.

Tervis peab olema iga sektori otsuse nähtav mõõdupuu.

EESMÄRK

**Välditava tervisekahju ennetamine
ja vähendamine.**

OTSUSTE KÜSIMUS

***„Kui palju vähendab see Eesti
inimeste kokkupuudet ja
tervisekahju?“***

REPUBLIC OF ESTONIA
MINISTRY OF SOCIAL AFFAIRS

Aitäh!

Aive Telling

aive.telling@sm.ee

SOTSIAALMINISTEERIUM

Õiglase Ülemineku Fondi projekt nr 2021-2027.6.01.23-0054 „Põlevkivi kaevandamise ja töötlemisega seotud keskkonnaprobleemide lahendamine ja tervisekahjude vähendamine“

Seminar „Õhk ja tervis: energeetika“ 30.09.2026

Joel Valge, projektijuht

joel.valge@sm.ee

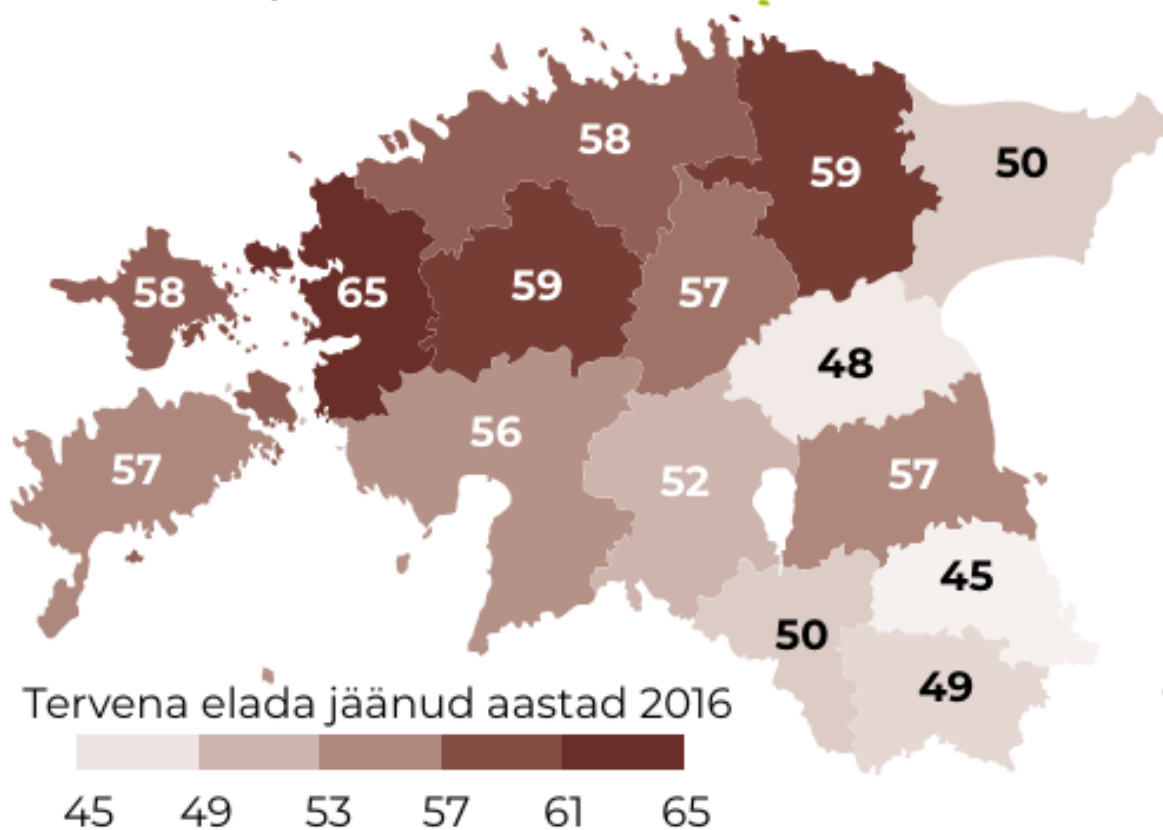
SOTSIAALMINISTEERIUM

Rahvastiku tervise aastaraamat 2026, Tervise Arengu Instituut

Eesti keskmine **55,7 eluaastat**

Mehed **53,9 eluaastat**

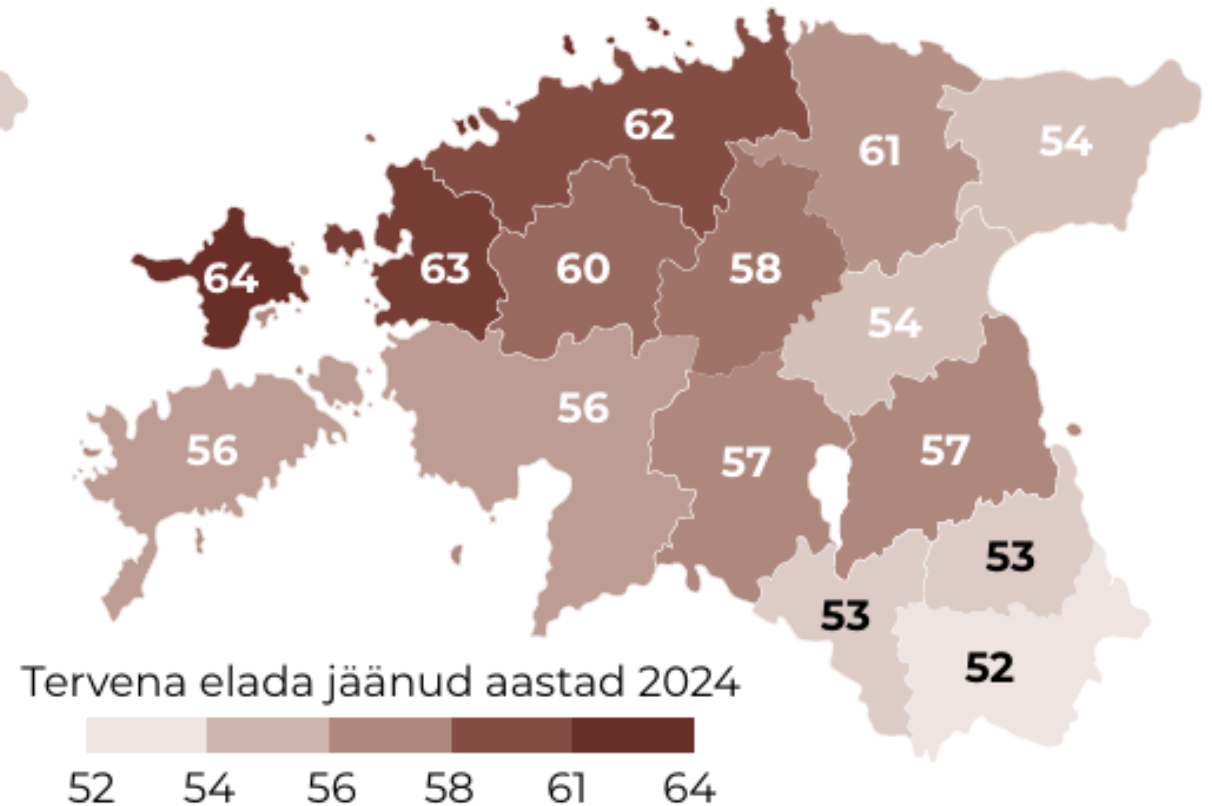
Naised **57,4 eluaastat**

Eesti keskmine **58,6 eluaastat**

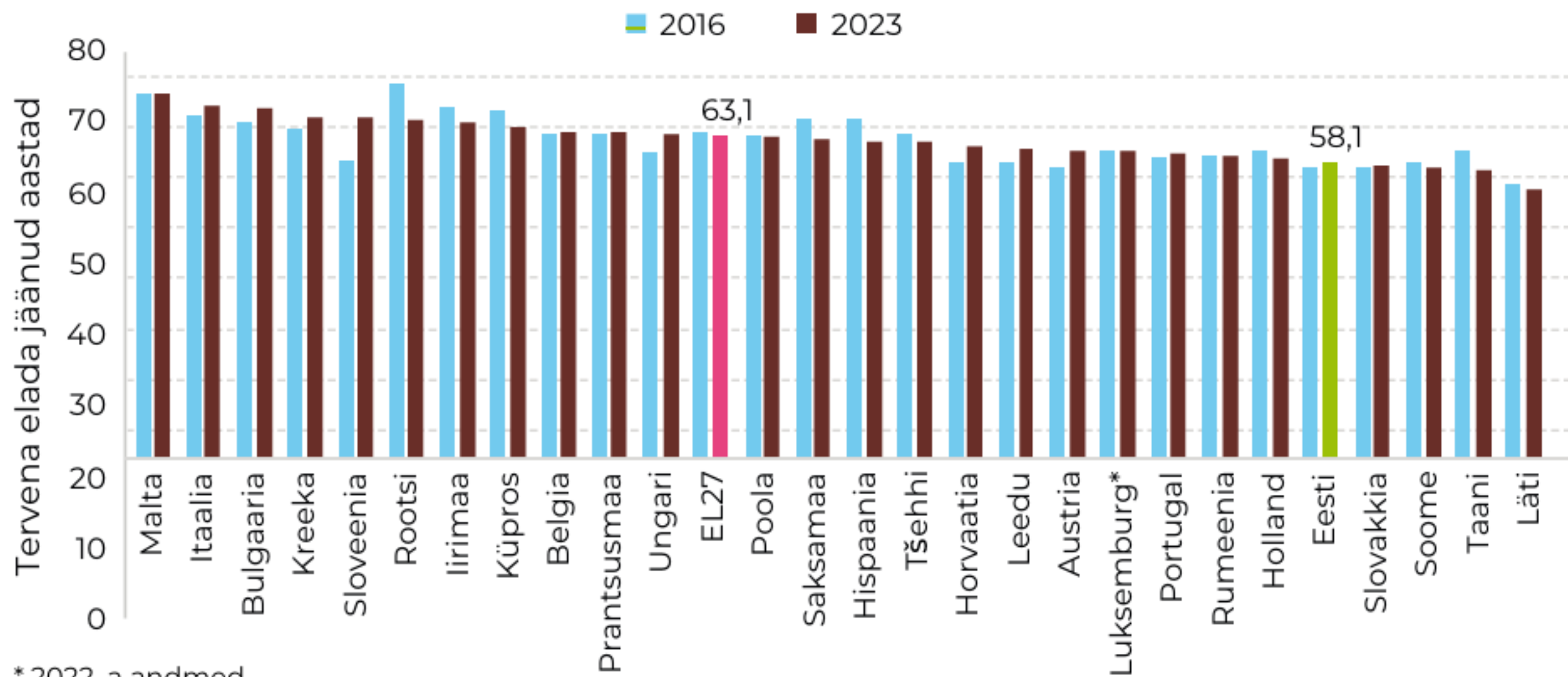
Mehed **56,6 eluaastat**

Naised **60,5 eluaastat**

Joonis 6. Tervena elada jäänud aastad Eesti maakondades 2016 ja 2024.

Allikas: EU-SILC, statistikaamet

* 2022. a andmed

Joonis 5. Tervena elada jäänud aastad, võrdlus EL-i riikidega 2016 ja 2023. Allikas: Eurostat

- Projekt panustab inimeste tervise ja elukeskkonna parandamisse Ida-Virumaal.
- Projekti abikõlblikkuse periood on 01.01.2023 – 31.12.2029.
- Projekti kogumaht on 1,2 miljonit eurot, millest 70% on Õiglase Ülemineku Fondi vahendid ja 30% on kaasfinantseering.
- Projekti elluviija on Sotsiaalministeeriumi rahvatervishoiu osakond ja partner on Terviseamet.
- Projekti rakendusüksus on SA Keskkonnainvesteeringute Keskus.

Projekt koosneb kahest osast: biomonitooringu uuringust ja kemikaalide riskide hindamisest.

- Biomonitooringu uuringu eesmärk hinnata ja ennetada keskkonda sattunud tervisele ohtlike ainete hulka organismis, inimeste terviseprobleemide tekkimise riske ning vajadusel riigil teha muudatusi seadusandluses tagamaks võrdsemat terviseohutust üle Eesti. Sarnaseid andmeid kogutakse paralleelselt veel 25 Euroopa riigis.

Uuringu tellijaks on Sotsiaalministeerium ning Regionaal- ja Põllumajandusministeerium ja partneriks Terviseamet. Uuringu läbiviija on Tartu Ülikool.

Uuritavad ohtlikud ained võivad olla kogunenud aastate jooksul inimeste organismi eelkõige piirkonna tööstus- aga ka põllumajandusheitmete tulemusel ning olmekeskkonnast.

Uuritavad ained on raskmetallid, pestitsiidid, ftalaadid ja muud tervisele ohtlikud ühendeid.

Uuringus osaleb 1000 inimest. Neist pooled on Ida-Virumaalt ning teise poole moodustab võrdlusgrupp mujalt Eestist. Osalejatest on pooled lapsed ja pooled täiskasvanud. Uuringus osalemine on vabatahtlik, valim koostatakse juhu- või sihtvalikuga. Sihtvaliku aluseks on töövaldkond, näiteks põlevkivitööstuses või põllumajanduses töötamine.

Proovide kogumine uuritavatelt ja proovide analüüsimine kestab 2026. aasta lõpuni (august 2026 seisuga on kogutud proovid ca 900. uuritavalt), millele järgneb andmete analüüs. Uuringu lõpparuande eeldatav valmimistähtaeg on juulis 2027. Uuringu lõpparuanne avaldatakse Sotsiaalministeeriumi kodulehel.

Raskmetallid uuritavate veres (µg/l)

	Plii	Kaadmium	Elavhõbe	Uuringu aasta
Tallinn	82,5	4,8	3,7	1982-1983
Kohtla-Järve	171,2	9,6	5,3	1983
Võru	74,1	3,4	3,6	1982
Saaremaa	138,7	5,7	6,5	1982
Haapsalu	125,2	3,2	8,2	1982-1983
Hiiumaa	91,5	2,3	4,9	1984
Matsalu	82,2	2,4	7,9	1982
Viidumäe	94,6	2,1	4,6	1982
Lahemaa	222,3	4,7	8,3	1985
Maardu	160	8,0		
Kostivere	133	6,8		
Ida-Virumaa	9,7	0,5	<1,14	2025-2026
Muu Eesti	9,3	0,2	<1,06	2025-2026

Raskmetallid sisaldus juustes saastunud tööstusaladel (µg/g)

	Kohtla-Järve (Viitak, 1987)	Tallinn (Viitak, 1987)	Peking (Liang et al., 2017)	Poola (Chojnacka et al., 2005)	Prantsusmaa (Goull et al., 2005)	Rootsi (Rodushkin & Axelsson et al., 2000)	Itaalia (Senofonte et al., 2000)	Brasiilia (Miekeley et al., 1998)	Hispaania (Gonzalez-Munoz et al., 2008)	India (Samantha et al., 2004)	Meie uuring Ida-Virumaa	Meie uuring Muu Eesti
Plii	11,07	8,67	1,56	1,05	0,41	0,96	7,11	12,50	1,46	4,65	0,64	0,71
Kaadmiu m	1,38	0,70	0,07	0,11	0,01	0,06	0,23	0,06	0,02	0,13	0,014	0,017
Elavhõbe	0,77	0,62	0,28	0,50	0,66	0,15		0,62	1,80	0,82	<0,24	<0,22

- Kemikaalide riskide hindamise eesmärk on uudsete meetodite ja platvormide väljatöötamine kemikaalidega seotud riskide vähendamiseks ning riskihindajate koolitamine.

Esimene kemikaalide riskihindajate koolitus toimus 07.11.2025.

Koostöös Tartu Ülikooliga on alustatud uudsete meetodite ja platvormide väljatöötamisega kemikaalidega seotud riskide vähendamiseks. Selleks kohandatakse kemikaalide mõjude hindamise analüüsimiseks vajalikud Euroopa Liidu Horisont kemikaalide riskide hindamise partnerlusest ([PARC, Partnership for the Assessment of Risks from Chemicals](#)) ja muudest allikatest tulenevad platvormid ja tööriistad Eesti oludele sobivaks, et neid saaks siinses keskkonnas rakendada.

Uudsed meetodid ja platvormid aitavad:

- ❖ hinnata oskuslikumalt Ida-Virumaa keemiatööstuse ja eelkõige põlevkivisektori tõttu tekkinud riske elanikele ja elukeskkonnale;
- ❖ toetada liikumist fossiilsetel kütustel põhinevalt keemiatööstuselt mittefossiilsetel kütustel põhinevale keemiatööstusele ja ringmajanduse teel kasutusele tulevate kemikaalide tööstusele, sh. hinnata selliste uute tööstuste võimalikke tulevasi riske elanikele ja elukeskkonnale.

2027. aastal jätkatakse kemikaalide riskihindajate koolitamisega (meetodite ja platvormide kasutamine).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2025/2455, 26. november 2025, millega luuakse ühine kemikaalide andmeplatvorm, kehtestatakse õigusnormid, et sellel leiduvad andmed oleksid leitavad, juurdepääsetavad, koostalitlusvõimelised ja taaskasutatavad, ning luuakse kemikaalide seire- ja prognoosiraamistik

Artikkel 25

Inimbioseire uuring

1. Hiljemalt 2. jaanuariks 2030 tellivad ECHA ja EFSA koostöös EEA-ga artiklis 24 osutatud andmeloome mehhanismi raames kogu liitu hõlmava inimbioseire uuringu, kuhu on kaasatud kõik liikmesriigid.
2. Liikmesriigid teevad koostööd ECHA, EFSA ja EEAgaga inimbioseire uuringu kavandamisel ja korraldamisel ning annavad ECHA või EFSAga lepingu sõlminud isikutele proovide võtmiseks vajalikku tehnilist tuge ja haldusabi, et võimaldada proovide võtmist nende territooriumil ja tagada proovide piisav representatiivsus. Inimbioseire uuringud peavad vastama eetika- ja konfidentsiaalsusstandarditele.

TÄNÄN